

ANDREI IVANOV

...

BATÜSKAAF

Vene keelest tõlkinud

Erle Nõmm

 TÄNAPÄEV

Toimetanud Hele Pärn
Kujundanud Anne Pikkov

© Andrei Ivanov ja Tänapäev, 2017
ISBN 978-9949-85-171-3
www.tnp.ee

Trükitud AS Printon trükikojas

*mõni kavalus on küll nii peen,
et teeb iseendale otsa peale ...*

— Franz Kafka

1

Esimesed paar kuud Kopenhagenis ma ei elanud, vaid hulplesin õhus nagu suur seebimull, kaetud tundlike ripsmekestega, millega ma kompasin seda võõrast linna. Mind hämmastas kõik, eriti tänavalt kostvad helid, mida ma kuulatasin magamiskotis pikutades, olles kaaninud õlut või suitsetanud salatubakat, mida onu käis toomas igal teisel neljapäeval ühe tuttava kurdi käest.

Ma jäin tema stuudiosse kauaks üksi, seepärast kuulatasin valvsalt kõike, mis toimus akna taga; konspiratsiooni huvides oli parem mitte astuda aknakese juurde, sestap püüdsin mõtestada kuuldut omamoodi, lamades purjuspäi, suletud silmil – ja mulle kangastus kõiksugu asju!

Helid jahmatasid kord oma külmusega, kord kõditasid harjumatusena, need ei tahtnud kuidagimoodi mahtuda kujutluspiltide raamistikku, ei sobinud ühegi šablooniga, aga kui kujult sobisid, siis ei klappinud mõõtmetelt.

Kui ma sellest onule rääkisin, muigas ta sapiselt ja sõnas: „Harju, harju ... Sellised on siin ka ukсед, võtmed, lukud,

trepiastrmed, majad ise ja uksepiidad – vaata! – hoopis teised standardid! Aga toit ... Milline toit, säh, proovi!”

Jah, ukсед olid kummalised – see torkas mulle kohe silma, kui jõudsimе maja juurde, kus ta stuudiot üüris. Onu lükkas võtme välisukse lukuauku, keeras võtit ja meie ees avanes lift! Hiiglaslik kaubalift. Aga see mind ei häirinud; mind tegid ärevaks hääled ... Need hiilised minusse ja ärkasid ellu veidrate unenägudena, mida ma nägin ilmsi.

Vahel, kui ma lamasin põrandal papist mati peal, lastes lakke suitsurõngaid, vaatlesin ma neist sündinud unenägusid ja suutsin suurivaevu kujutleda, milline peab küll olema selle tohuvabohu allikas, mis avanes peas nagu mitmevärviliste vihmavarjude parv.

Ma üritasin neid isegi sortida ... Teravad ja jõhkrad olid sellised nagu igal pool, tegid miskipärast ainult ärevamaks kui tavaliselt. Mõnest tekkis külm higi üle kogu keha. Libedad ja pehmed olid silmapaistmatud, neis elas mingi pikantsus ja pelgikkus; nad pakkusid end ujedalt, laotusid laiali tagasihoidlikult, aga pruukis mul neid tähelepanelikumalt silmitsema jääda, kui nad seadsid end minu juurde sisse päevaks, paariks, kerkisid mälusopist, mängisid selgroos. Ka mürin ei olnud üldse hajumuspärane mürin; seegi hõõgus südames kaua ega läinud ära, nagu joodik – söimas läbi ega anna hingele asu. Mul oli sellega raske toime tulla, seda seedida; meenub, kuidas varahommikul kõmahtas vihaselt veoauto või kriiksatasid läbitungivalt vaateakende võred, ning silma sattunud päikesejänku murdub pooleks ja pohmellis maa ujub jalge all, nagu oleks mu pea õlgadelt lahti tulnud ja veerenud letilt tohlaka kapsana mööda asfaldi otse mööduja jalge ette, kes astub sellest üle ja, põrganud peaaegu kokku kurdi poisiga, muigab, heidab pilgu sellele, kuidas poisiklutt tõstab kapsapea üles, ja jätkab teed.

Iga tundmatu heli tõi endaga kaasa pisikese sisemise seikluse. Pehmed ja õrnad kerkisid samuti pinnale; nad justkui

hellitasid mind ja ma lõin nurru, heldisin, naeratasin endamisi, mühatasin: „Aga see naljakas imemisheli ... Vist mingi ventilatsioon ... Kuigi vaevalt ... Meeldiv, aga siiski: mis see on? Mis seade seda küll tekitab?”

Ükskord lülitus see õrn õhuimemine sisse, kui mu pidevalt hõivatud onu püüdis häälestada televiisorit, mille ta ostis enda sõnul selleks, et mul oleks tema toakeses lõbusam elada, ja ma küsisin temalt:

„Mis imelik heli see on?”

„Milline?”

„See heli, tänavalt!”

„Hm,” ütles onu, „ma ei tea, mis heli sa silmas pead ... Mina ei kuule midagi ...”

„Kuidas nii!” üllatusin mina. „Kraabib pisut, vilistab, nagu veaks õhku ... Vist mingi masin ... Võibolla selline tolmuimeja, millega tänavat koristatakse?”

Onu rebis end televiisorist lahti, pööras minu poole, vaatas tõsiselt läbi prillide, keeras selja ja ütles:

„Ma ei tea, mis tolmuimejatest sa räägid, tänavakoristuseks on erimasinad ... Aga ma ei kuule midagi! Tänavalt ei kosta mingit häält peale vihmaabina.”

Ma astusin akna juurde. Väljas sadas vihma. Ma astusin akna juurde, vaatamata sellele, et mu onule ei meeldinud, kui ma akna juurde astusin, sest ta pidas seda konspiratsioonireeglite rikkumiseks: ma ei tohtinud silma jääda. Aga ta tekitas minus nii suurt kimbatust sellega, et ei kuulnud midagi, samas kui tasane heli tuikas mul rinnus nõnda selgelt, et juuksed tõusid peas püsti – see oli nii meeldiv! – ma ei pidanud vastu ja vaatasin aknast välja: tänav oli elutu, ei ühtki hingelist; nukrad kahvatud laternad reas, millest igaüks valgustas vaguralt enda ette – ei meetritki kaugemale; surnud autod, majade surnud aknad, suletud uksed, araabia poekese laineline ribakardin ja trellid; nukker telefoniputka, kust onu oli oma jutu järgi mitu korda helistanud meile Eestisse odavate piraatkaartidega, mis

olid ostetud siitsamast poest (helista saja krooniga üle kogu maailma!); kõike seda hoidis oma niisketes pihkudes vihm, pikaldane surematu vihm. Tõepoolest, polnud midagi, mis võinuks kuuldavale tuua seda imelikku heli. Aga see heli oli olemas ... See oli minuga ka hiljem: Jüütimaal, Fynil ... Norras ja Hollandis ... See heli tekib aeg-ajalt ka praegu, kus ma ka poleks ... tuleb välja, et kõik sõltub nüristumise astmest, mitte ilmastikutingimustest. Kui lihtne! Pruugib vaid vajuda nüristumise lumehange, kui siinsamas kõrval ärkab ja hakkab krabistama nähtamatu hiir ...

Lisaks kujuteldavatele helidele, mis tekkisid minu juurde Kopenhagenis (võibolla ka varem, kes teab; ehk polnud ma märganud? ... ma ei märganud ju paljutki), oli ka teisi helisid, täiesti reaalseid. Ma imesin neid endasse ...

Üksi jäädes võtsin ma klaasi ja kõrva selle vastu surudes kuulasin läbi kogu toakese, ronides kaanina mööda seinu, pöörane nagu doktor Izmail Leviaatani kõhus kalapurika südame otsingutel, asetasin klaasi vastu põrandat, ronisin lauale ja kuulasin lage ... Mida kõike ma niimoodi ei kuulnud! Mida kõike need seinad mulle ei sosistanud!

Mida tugevamalt ma kägarasse tõmbusin, mida tugevamini vakatas mu süda, mida raskem oli mul pihus hoida klaasi, seda kummalisemaid sõnu ma kuulsin ... Ükskord kuulsin ma täiesti selgelt pealt oma vanaema ja vanaisa tüli, nende hääled tungisid läbi dušisolina, seejärel hakkas klõpsuma masin, mida katsetas hullumeelne leiutaja ... See oli teletaip, mille abil hullumeelne saatis oma kirjatahti tulevikku; et teda seal kuulda oleks, saatis ta signaale tulevikku iga päev.

10

Nagu see radist, kellest kirjutati ajalehes (vist Komso-molskaja Pravdas või Trudis, see võis olla ka Trud, sest nemad kirjutasid ka Tjumeni tulnukast); too saatis oma kaebusi Marsile: õigusi piiratakse – kapitalistid on kogu vara enda kätte haaranud – ei anna raha – me upume sita sisse – pärast

püüti see kõik juhuslikult kinni, need signaalid jõudsid Marsi asemel mingisuguse juhusliku raadioamatööri kõrvu ja too pidas neid eksikombel signaalideks Marsilt ... Nagu kirjutas ajaleht, püüdis CIA selle radisti kinni ja teda piinati kaua, löiguti ja torgiti!

Aga see naaber polnud loll, ta oli ambitsioonikas, ja õige ka: tuleb olla pragmaatik. Ta oli kõik välja arvestanud: tulevikus lähevad tema signaalid hinda ja talle saadetakse raha, avaldatakse siin survet, kellele vaja, et oleks sealpoolgi kuulda ... Temast oli näha, et ta ei leiutanud oma masinaid niisama, tal oli kõik arvesse võetud, iga poldike oli saadeti- ses kirjas, ta nõudis kõige eest hüvitist! Tema poleks hakanud inimkonna heaks rügama mingitest filantroopilistest põhimõ- tetest. Ta pole romantik, ei-ei, muidugi, tal pole selles suhtes illusioone, ta pole sentimentaalne veidrik, midagi ei juhtu lihtsalt niisama, ta pole mingi lollike. Tema peale vaadates oli kõik selge: selline karm, habemega, käised üles kääritud, meremehe tätoveeringutega, ninahäälega piibupopsutaja ja plotskikeeraja ... Ei, tema poleks inimkonna nimel lillegi lii- gutanud! Kõik tema ponnistused tuli hüvitada järeltulijatel, ja viivitamata, otse tulevikust – ülekanne – sada tuhat Taani krooni iga kuu ja elu lõpuni! Muidu hävitab ta oma avastused! Ja siis läheb neil seal kehvasti! Neid polegi enam seal – kui teda pole siin!

Vaat sellised naabrid olid onul. Kõik nad olid kummalised ...

Kuu möödudes olin enam-vähem harjunud. Õppisin ette aimama ühtede või teiste helide tekkimist, kodustasin nad ja hakkasin nendega mõtestatult ringi käima. Liipasin toas ringi koos jalga lohistava hullumeelse leiutajaga, käisin kõhatades, masinaid ellu äratades ... Kui metsasarv mängima hakkas, siis teadsin ma, et filosoof maandab stressi (nii seletas mulle onu). Monotoonsed, nagu kummi mööda kriiksud teatasid mulle, et kokaiiniuimas pornograaf on asunud oma filmide montaaži